

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

- **Overblik**
- **Biologi**
- **Levested**
- **Historisk udbredelse**
- **Status 2020**
- **Krav**
- **Trusler**
- **Pleje**

Overblik

- Undgå sprøjtning med herbicider og insekticider.
- Undgå tilførsel af næringsstoffer.

På tilgroede tørve-/sphagnummoser:

- Undgå dræning og opvækst af træer.
- Skab større lysåbne områder ved hjælp af rydning af træer.

På mere åbne tørvemoser/sphagnummoser og hedemoser:

- Regulér vandstanden for at undgå tilgroning.
- Fjernelse af træer og buske manuelt.

På heder og tørre bakker:

- Foretag mosaikvis høslet på maksimalt 1/4 af arealet årligt. Høslettet bør foretages sensommer eller tidligt efterår og plantematerialet fjernes
- Afgræs alternativt ekstensivt med kreaturer, heste eller geder.
- Græsning med får kan ikke anbefales.

- Skovning af træer og større krat, husk i en vis udstrækning at skåne gyvel, hvor denne er værtsplante.

Biologi

Grøn busksommerfugls vingefang er mellem 22 og 27 mm. Sommerfuglen kan med sin skinnende grønne underside ikke forveksles med andre danske dagsommerfugle. Hos de fleste andre danske sommerfugle er det pigmenter i vingerens skælbeklædning, der er ophav til farverne. I modsætning til dette opstår den karakteristiske grønne farve hos grøn busksommerfugl ved lysets brydning i vingens skæl, da skællene er opbygget, så kun lysets grønne bølgelængder kastes tilbage.

Undersidens farve kan være ensfarvet grøn, men ofte ses der flere små hvide pletter ca. 1/3 inde på vingen fra vingeranden. I sjældne tilfælde kan de hvide pletter på bagvingens underside smelte sammen til en tynd hvid linje.

I naturen ser man aldrig vingeoversidens brune farve, da sommerfuglen altid sidder med sammenklappede vinger. Det er lidt ærgerligt, for det er ret let at ad-

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

skille artens hunner og hanner på oversiden. Hannen har således en lille oval plet med duftskæl nær midten af forvingens forkant.

Sommerfuglen kan leve helt op til seks uger i fangeskab. Levetiden er dog væsentligt kortere ude i naturen, hvor det enkelte individ næppe lever mere end to til tre uger og oftest meget kortere.

Flyvetiden kan i tidlige år begynde omkring midten af april, i mere almindelige år starter den i begyndelsen af maj, og toppe i den første halvdel af maj. Herefter aftager arten i antal, og der er færre og færre grøn busksommerfugl fra slutningen af maj og ind i juni måned. Kun i kolde år ses enkelte afløjne individer i juli måned.

Sommerfuglen er lokalitetstro og findes oftest i mindre kolonier, hvor den forekommer. Generelt skal man ikke mange meter væk fra kernelokaliteten, før arten forsvinder. Dette gælder selv på lokalite-

ter som fx tørvemoser/sphagnummoser, hvor arten kan optræde i meget stort tal. Den er gerne mest talrig i randen af mosen, men der kan også være ret mange ude på selve mosefladen. Mulige årsager til at sommerfuglen optræder så lokalt, angives dels at være kræsenhed overfor værtsplanternes kvalitet og dels tætheden af de myrer, der passer på artens pupper.

Grøn busksommerfugl gør som de andre busksommerfugle ikke meget væsen af sig. Det meste af tiden tilbringes siddende i vegetationen, hvor den grønne underside giver perfekt camouflage. Når sommerfuglen er på vingerne, er flugten lynhurtig med hyppige retnings skift. Den bliver herved med sine diskrete farver næsten umulig at følge med øjnene.

Når sommerfuglen sidder på de grønne blade, er den næsten umulig at få øje på. Dette skyldes, at sommerfuglen for bedst at kunne absorbere solens varme anbrin-

Levested for grøn busksommerfugl, med ret lav vegetation, der her indeholder to af artens værtsplanter, mosebølle og hedelyng.

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

ger sig, så solens stråler står vinkelret ind på vingefladerne. Det betyder at sommerfuglen, når det er køligt først og sidst på dagen, nærmest ligger på siden på bladets overflade. Her yder undersidens grønne farve en perfekt camouflasje. Kun når det er varmest midt på dagen, og solen står højt på himlen, er sommerfuglen rettet op. Herved kaster dyret næsten aldrig en skygge, der kan afsløre den for en iagttager. Sommerfuglene findes derfor lettest ved at skubbe til buske og småtræer og kigge efter, om der flyver et individ op, og i så fald gælder det om at holde øje med stedet, da det næsten altid returnerer til samme udkigspost.

Hannerne forsvare små territorier, hvor de har en eller flere foretrukne udkigsposter. Det enkelte territorie holdes kun en dag eller to, hvorefter en anden han flytter ind. Den nye han vælger ofte

de samme udkigsposter, som var foretrukket af den foregående. Disse udkigsposter er hyppigst blade i buske eller småtræer i 0,3 m til 1½ meters højde. Herfra er der et godt overblik over de nærmeste omgivelser. Når andre insekter passerer gennem territoriet, flyver hannen lynsnart op og forfølger indtrængereren. Hunnerne kurtiseres, mens hanner jages bort i en stigende hidsig flugt op i flere meters højde. Efter nogle sekunder returnerer hannen igen til den samme udkigspost.

Hunnerne findes generelt lavt i vegetationen, hvor de søger til lave blomster (tranebær, jordbær, kurveblomster eller højt i fyrretræer) eller søger efter egnede værtsplanter til æglægning. Hunnens flugt er ret langsom og flagrende ganske tæt over den lave vegetation. Når hun lander på en egnet værtsplante, undersø-

Grøn busksommerfugl forekommer især på tørvemoser, hvor den er særdeles godt camoufleret mellem de nye birkeblade.

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

ges planten med antennerne, mens hun kravler rundt og mærker efter egnede æglægningssteder med bagkropsspidsen. Sommerfuglen er absolut ikke kræsen, hvad værtsplanter angår. I litteraturen er angivet tranebær (*Oxycoccus palustris*), blåbær (*Vaccinium myrtillus*), mosebølle (*Vaccinium uliginosum*), gyvel (*Sorothamnus scoparius*), kællingetand (*Lotus corniculatus*), brombær (*Rubus fruticosus*), revling (*Empetum nigrum*) og hedelyng (*Calluna vulgaris*). Mest benyttet i Danmark er blåbær, mosebølle, revling og på tørre bakker i Jylland gyvel.

Ægget er lyst hvidgrønt og fladt kugleformet. Ægget afsættes enkeltvis på friske småblade, blomster eller skud. Tit placeres det i en revne eller fordybning, hvor ægget er godt skjult.

Larven klækker efter ca. en uge og er brunlig og pindsvinelignende med sine ret lange buede hår. Efterhånden som larven vokser og skifter hud, bliver hårene kortere og farven skifter fra brunligt til grønligt stribet. Efter fjerde hudskifte får larven en smuk klar grøn farve og gullige striber.

Larven er kannibalistisk, og mødes to larver, bliver den mindste ædt. Larverne vartes ikke op af myrer. Efter 3-4 uger er larven fuldvoksen, hvorefter den kravler ned fra værtsplanten og forpupper sig på jordoverfladen.

Puppen er nærmest tøndeformet, brun og har korte hår. Puppen kan udskille sekreter, der tiltrækker myrer, ligesom den i bugsegmenterne har et par kitinplader, der kan gnides mod hinanden, så der opstår en knirkende lyd. Myrer bruger udover duftstoffer også lyde/vibrationer til kommunikation, og det antages således, at puppens lyde kan tiltrække myrer, der så beskytter puppen mod parasitter. I Surrey i Storbritannien synes der at være en sammenhæng mellem grøn busksommerfugls udbredelse og fo-

rekomsten af myrearten *Myrmica sabuleti*. Dette kan også gælde på de tørre jyske lokaliteter, mens myrearten må være en anden på moselokaliteterne.

Levested

Grøn busksommerfugl forekommer på mange forskellige lokalitetstyper med næringsfattig jord.

Sommerfuglen findes ofte i skovkanter og skovlysninger mest på tørvebund, og lysningerne kan være ganske små. Mange af disse steder er mere eller mindre overgroede rester af gamle drænedes tørve- og sphagnummoser. Særligt hyppig kan arten være i eksisterende tørvemoser/sphagnummoser og hedemoser.

Arten forekommer også langs den jyske vestkyst og i Nordjylland i kystnære klitlavninger og på overdrev. Især i Midt- og Østjylland findes sommerfuglen også på heder og tørre bakker med lav vegetation og spredt buskvækst.

Historisk udbredelse

Grøn busksommerfugl har været vidt udbredt i Jylland og på Læsø. På Øerne var der tidligere mange fundsteder specielt i Nordsjælland og på Sydfyn. Sommerfuglen har altid været sjælden på Lolland og Falster, hvor der historisk kun har været få fundsteder. Arten er aldrig meldt fra Langeland, Bornholm, Møn og Ærø.

Status 2020

Grøn busksommerfugl er stadig ganske vidt udbredt i Jylland og på Læsø, om end den kan være ret lokal. Også hos grøn busksommerfugl kan der, som hos de fleste dagsommerfugle spores en vis tilbagegang i bestandene. Uden at denne er kvantificeret, er det rimeligt at antage, at tilbagegangen siden 1970'erne mindst er omkring de ca. 30 %, der angives i estimater fra Storbritannien.

På Øerne, hvor arten primært er knyttet til moselokaliteter, er arten gået me-

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

get tilbage. I dag forekommer den kun i Nordsjælland, hvor der er flest findesteder nær kysterne samt i tørvemoserne/sphagnummoserne i Nordøstsjælland. På Lolland og Falster findes den nu blot ved Horreby Lyng på Falster.

På Fyn er arten ligeledes gået tilbage, men den findes stadig på enkelte lokaliteter på Syd- og Sydvestfyn.

Krav

Grøn busksommerfugls krav til levestederne er ikke velundersøgt hverken i Danmark eller i udlandet. Dels er arten i Danmark som også på europæisk plan placeret i rødlistekategorien ikke truet (LC), og dels kan arten tilpasse sig mange forskellige naturtyper.

På Øerne findes arten som tidligere nævnt primært på nuværende eller tidligere tørvemoser. Af mosearterne (grøn busksommerfugl, moseperlemorsommerfugl (*Boloria aquilonaris*), moserandøje (*Coenonympha tullia*) og bølleblåfugl (*Agriades optilete*)) er grøn busksommerfugl altid den sidste, der forsvinder fra lokaliteterne. Arten kan gennem mange år opretholde små populationer på de overgroede rester af drænede tørvemoser. Så længe trævæksten ikke fuldstændig lukker af for lysindfald til bundvegetationen, kan værtsplanter som blåbær og mosebølle overleve som det sidste tegn på, at der engang har været en tørvemose.

Fælles for de lokaliteter, hvor sommerfuglen forekommer, er at de findes på næringsfattig bund. Det er derfor vigtigt at undgå tilførsel af næringsstoffer, da dette vil føre til en højere og mere artsfattig vegetation, så de urter, arten hovedsageligt benytter som værtsplanter, forsvinder.

Trusler

På Øerne og andre steder, hvor arten forekommer på tørvbund, vil dræning,

tilgroning samt tilførsel af næringsstoffer udgøre en trussel for artens fortsatte tilstedeværelse.

På åbne områder som heder og tørre bakker med buskvegetation vil overgræsning have en negativ indflydelse på kvaliteten af den urtevegetation, som arten lever på, og herved kunne udgøre en trussel. Ligeledes vil en kraftig opvækst af buske og træer kunne påvirke arten negativt.

Pleje

Grøn busksommerfugl er en art, som det er lidt svært at anbefale plejetiltag for. Dette beror på to forhold. For det første er det en art med en stor europæisk udbredelse, hvor den generelt ikke regnes for at være truet, hvilket gør, at der ikke er tidligere erfaringer at trække på. For det andet forekommer arten på flere forskellige typer levesteder, hvilket medfører, at evt. pleje nødvendigvis må tage udgangspunkt i det enkelte levested.

Fælles for alle levestederne er, at man bør undgå sprøjtning med pesticider såvel på selve lokaliteten som i de tilliggende områder. Lige så essentielt er det at undgå tilførsel af næringsstoffer, da denne tilførsel vil føre til øget vegetationshøjde med en mere artsfattig sammensætning til følge.

I Danmark er den største tilbagegang sket på Øerne, hvor det foretrukne levested er tørvemoser og gamle delvist overgroede tørvemoser. Her vil et hovedtiltag på disse lokaliteter være at undgå yderligere dræning og tilgroning. Skovning af træer med henblik på at skabe lysåbne områder vil kunne fremme den bundvegetation, hvor værtsplanterne forekommer på denne type levested. Et øget lysindfald vil herved forbedre kvaliteten af værtsplanterne, hvilket en undersøgelse fra Storbritannien fremhæver som vigtigt. En forsigtig hævning af vandstan-

Grøn busksommerfugl

Callophrys rubi

den vil kunne genskabe mosekarakteren og hæmme opvækst af buske og træer.

Hvor arten forekommer i højmoser og hedemoser, gælder det som anført for moserandøje, moseperlemorsommerfugl og bølgeblåfugl, at man bør have adgang til at regulere vandstanden på mosefladen, så den kan holdes tilpas høj til at hæmme tilgroning. Ligeledes bør opvoksende træer og buske jævnlige fjernes manuelt udenfor sommerfuglenes flyvetid.

Hvor arten forekommer på heder og tørre bakker med lav vegetation og spredt buskvækst, gælder det at fremme en artsrig vegetation. Dette kan fx ske ved at foretage høslet mosaikvist, så maksimalt $\frac{1}{4}$ af vegetationen slås per år. En sådan slåning bør foretages sent i sensommeren eller tidligt i efteråret, hvor artens pupper ligger på jorden, og hvor urtevegetationen har smidt frøene. Plantematerialet bør efterfølgende opsamles, så

man fjerner næringsstoffer fra lokaliteten.

Et alternativ kan være ekstensiv græsning, gerne med kreaturer eller geder. Hård afgræsning af får må frarådes, da disse helt nedgræsser urtevegetation til skade for de fleste sommerfuglearter. Ekstensiv afgræsning vil fremme en lav og artsrig urtevegetation og øge kvaliteten af værtsplanter, så de bliver mere attraktive for æglæggende hunner.

Skovning af opvoksende træer og krat kan komme på tale for at bibeholde den lysåbne karakter. Her gælder det naturligvis om at gå mindre hårdt til gyvelbevoksninger på steder, hvor gyvel er værtsplanten.

Indhent gerne råd og yderligere oplysninger fra specialister i dagsommerfugle omkring pleje af levesteder for arten.

Se desuden de generelle afsnit. □

En hun af grøn busksommerfugl i færd med at afsætte et æg på mosebølle. Bemærk hvordan følehornene er i tæt kontakt med værtsplanten.